

BOLALARNI RIVOJLANISHI NORMAL VA PATALOGIK HOLATLAR

Yuldasheva Nigora Raushanbek qizi

Angren Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat Salomatlik texnikumi o'qituvchisi

Saidova Gulruh Kilich qizi

Angren Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat Salomatlik texnikumi o'qituvchisi

Ergasheva Farog'at Olimovna

Angren Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat Salomatlik texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Bolalar rivojlanishi — bu murakkab jarayon bo'lib, u jismoniy, ruhiy, ijtimoiy va intellektual ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Har bir bola o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tadi, lekin ba'zi hollarda rivojlanish jarayoni normaldan chetga chiqishi mumkin. Ushbu maqolada bolalarning rivojlanishidagi normal va patologik holatlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: bola, rivojlantirish, patologik holatlar, kasalliklar, normal rivojlanish, intellektual ko'nikmalar.

Аннотация: Развитие ребенка – сложный процесс, включающий в себя физические, умственные, социальные и интеллектуальные навыки. Каждый ребенок проходит уникальный путь развития, но в некоторых случаях процесс развития может отклоняться от нормы. В данной статье представлена подробная информация о нормальных и патологических состояниях развития детей.

Ключевые слова: ребенок, развитие, патологические состояния, заболевания, нормальное развитие, интеллектуальные способности.

Abstract: Child development is a complex process that includes physical, mental, social and intellectual skills. Each child follows a unique development path, but in some cases the development process may deviate from the norm. This article provides detailed information about normal and pathological conditions in children's development.

Key words: child, development, pathological conditions, diseases, normal development, intellectual skills.

KIRISH.

Bolalarning rivojlanishi — bu hayotning dastlabki yillarida sodir bo'ladigan muhim jarayon bo'lib, u jismoniy, ruhiy, ijtimoiy va intellektual ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Har bir bola o'ziga xos rivojlanish yo'lini bosib o'tadi, lekin bu jarayonning har bir bosqichida muayyan normal ko'rsatkichlar va belgilarga ega. Bolalarning rivojlanishi nafaqat ularning sog'lig'i va farovonligi uchun, balki kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun ham muhimdir. Rivojlanish jarayoni davomida bolalar o'z his-

tuyg'ularini anglash, ijtimoiy munosabatlarni o'rnatish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Ushbu jarayonning har bir bosqichi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, bolalarning o'zaro aloqalari, o'z-o'zini anglashlari va atrof-muhitga moslashish qobiliyatlarini shakllantiradi. Biroq, ba'zi hollarda bolalarning rivojlanishi normaldan chetga chiqishi mumkin, bu esa patologik holatlarni keltirib chiqaradi. Rivojlanishdagi kechikishlar yoki anomaliyalar bolalarning kelajakdagi hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, bolalarning rivojlanishini diqqat bilan kuzatish va zarur hollarda yordam ko'rsatish juda muhimdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Normal rivojlanish — bu bolalarning o'z yoshiga mos keladigan jismoniy, ruhiy va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni. Go'dak, emadigan bola — bir yoshgacha bo'lgan bola . Go'dak organizmi hali yetarli rivojlanmagan, a'zolari takomillashmagan, turli xil kasalliklarga tez chalinadigan, shu sababli sinchiklab parvarish qilishga muhtoj bo'ladi. Bu davrda bolaning bo'yi va vazni tez o'sadi, unda energiya sarfi ortadi, shu bois uning ko'pgina, xususan hazm, nafas, yurak-tomir va boshqa sistemalari faoliyati jadal takomillasha boradi. Bolani yaxshi parvarish qilinsa va to'g'ri, iloji boricha ona suti bilan boqilsa, u sog'lom bo'lib, vazni oshaveradi. Go'dak uchun eng zarur ovqat — ona suti, unda bolaning sog'lom va to'g'ri o'sishi uchun zarur moddalar — oqsil, yog', uglevod, tuz, suv, vitaminlar, shuningdek, himoya antitelolari bor, ular bola hayotining dastlabki oylarida ba'zi bir yuqumli kasalliklardan saqlab qoladi. Ko'krak suti boshqa ovqatlarga qaraganda yaxshi hazm bo'ladi va to'la-to'kis singadi, tarkibida mikroblar bo'lmaydi. [2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Bolaning normal o'sishi uni bekam-u ko'st ovqatlantirishga bog'liq. Bola bir oylik bo'lishiga yaqin bo'yi 3-3,5 sm, bir yoshida esa 25-27 sm uzayadi. Dastlabki 3 oyda vazn hafta sayin 200-250 g dan, 6-oylarda 150-200 g dan oshib boradi. 6 oylik Go'dak vazni tug'ilgandagi vazniga nisbatan ikki hissa, 1 yoshida uch hissa oshadi, bu davrda vazni 10–11 kg ga yetib qoladi. Bolaning harakat faoliyati va psixikasi juda tez rivojlanadi: avvaliga bola o'tira boshlaydi, keyin emaklab ketadi va nihoyat, turadigan bo'ladi, ota-onasini taniydi. Bir yoshga yaqin avval kattalar yordamida, keyin o'zi yuradi; tili chiqadi va murg'ak qiyofasiga kiradi; u nimjonligiga qaramay o'zining hissiyotlari, kechinmalari bo'ladi. Bu davrda bola organizmining hamma a'zo va sistemalari yana ham rivojlanadi, biroq uncha takomillashmagan va o'ziga xos bo'ladi. Terisi nozik, salga shikastlanadigan va o'ziga xos parvarishni talab etadi. Dastlabki 3-4 oyda ter bezlari funksiyasi sust bo'lib, bu issiqlik idora etilishini yomonlashtiradi, harorat o'zgarganida bola salga issiqlab ketishi yoki sovqotishi mumkin. Go'dak yarim yoshligida ayniqsa yuzda teri osti yog' qavati yaxshi rivojlanadi. Go'dak hayotining dastlabki oylarida suyaklari qisman tog'ay to'qimasidan iborat bo'lib, bora-bora suyak to'qimasiga aylanadi. Tog'aylar sohasida suyaklanish nuqtalari paydo bo'ladi. Katta liqildoq kechi bilan 1,5 yoshga borib yopiladi; kalla suyaklari oralig'idagi choklar 3-4

oyga borib sekin-asta zichlashadi. Bolaning umurtqa pogʻonasi juda mayin boʻlib, salga qiyshayadi. Bola notoʻgʻri parvarish qilinsa, u sof havoda kam boʻlsa, skeletining shakllanishi buziladi — bu raxit va boshqa kasalliklarning paydo boʻlishiga olib kelishi mumkin. taxminan 6 oygacha bolada tish boʻlmaydi; 6-8 oylikda tish chiqa boshlaydi, bola bir yasharligida 8 ta tishi boʻladi. Tish chiqishi maromida, hech qanday kasallik alomatlarisiz kechadi, baʼzan tishi chiqayotgan bola injiq boʻlib qoladi; darmonsizlanish, uyqusizlik, isitmalash, ich ketishi va boshqa kuzatilishi mumkin. Bu vaqtda darhol shifokorga murojaat etish kerak .[3]

Patologik rivojlanish — bu bolalarning rivojlanish jarayonida normal koʻrsatkichlardan chetga chiqishi. Bu holatlar turli sabablarga koʻra yuzaga kelishi mumkin va quyidagi asosiy turlarga boʻlinadi Bolaning rivojlanish xususiyatlariga koʻra ona qornida oʻsish davri, chaqaloqlik davri, bola tugʻilgandan keyingi (4 hafta), emizikli davri (bir yoshgacha), yasli davri (2 yoshgacha), maktabgacha davri (7 yoshgacha), boshlangʻich maktab yoshidagi (12 yoshgacha) va oʻsmirlik yoki balogʻatga yetish davri (18 yoshgacha) farq qilinadi. Ona qornida oʻsish davri bolaning shakllanishida muhim rol oʻynaydi; homiladorlik davridagi zararli omillar (kasalliklar, intoksikatsiyalar, turmush va ovqatlanish sharoitining kamkoʻstligi, dori-darmonlar taʼsiri) onagagina emas, qornidagi homilaning oʻsishi va rivojlanishiga ham taʼsir etadi. Bu davrda koʻproq tugʻruq vaqtidagi zararlanishlar (asfiksiya, shikastlanishlar, falajlar, stafilokokk infeksiyalar) kuzatiladi. Chaqaloqlar ayrim infeksiyon kasalliklarga tugʻma chidamli boʻladi, biroq ularga (ayniqsa, chala tugʻilgan bolalarga) yiringlatuvchi mikroblar avvalo, stafilokokklar tez taʼsir qilib, kindik jarohatining yiringli yalligʻlanishiga, chilla yaraga va hatto chaqaloqlar sepsisi kabi ogʻir kasallikka sabab boʻladi.[1]

Bu davrda zotiljam ham xavfli kasallik hisoblanadi. Emizikli davrida bola ovqatning oʻzgarishiga moslanishi ancha qiyin, uni notoʻgʻri ovqatlantirilganda meʼdaichak buzilishlari (diareya, ichak infeksiyalari meʼda ichak boshqalar), moddalar almashinuvining buzilishi kuzatiladi. Bu davrda nafas va hazm aʼzolarining kasalliklari ogʻir oʻtadi; bolani notoʻgʻri ovqatlantirish, sof havo va quyosh nuridan yetarli bahramand etmaslik natijasida raxit avj oladi, diatez, spazmofiliya botbot uchraydi. Yasli yoshidagi va maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarga oʻz tengqurlari bilan oʻynab yurgan chogʻida koʻkoyoʻtal, qizamiq, difteriya, tepki va boshqa yuqishi mumkin. Bundan tashqari, onasidan oʻtgan immunitetning kuchi yoʻqoladi. Shuning uchun bu davrda bolalar emlanib (vaksinatsiya), immunitet vujudga keltiriladi. Maktab yoshidagi bolalarda yuqumli kasalliklar koʻproq uchraydi. Emizikli bola koʻkoyoʻtal va qizamiq bilan ogʻriganda koʻpincha oʻpkasi ham yalligʻlansa, maktab yoshidagi bolalarda bu kasalliklar aksari asoratsiz oʻtadi (oʻpka yalligʻlanmaydi). Boshlangʻich maktab yoshidagi bolalarda angina, yurak va buyrak kasalliklari, shuningdek allergik kasalliklar koʻproq uchraydi. Kattaroq bolalarda va oʻsmirlik (balogʻatga yetish) davrida yuraktomir, nerv va endokrin sistemalar (ichki sekresiya bezlari) faoliyatida

jiddiy o'zgarishlar ro'y beradi. Sof havodan yetarli bahramand bo'lmaydigan, sport bilan shug'ullanmaydigan, kun tartibiga rioya qilmaydigan o'quvchilarda bu sistemalar ko'proq kasallanadi. Demak, Bolalar kasalliklari ning turli shakllari organizmning chidamliligiga, yuqumli kasalliklarga qarshilik ko'rsatish kuchiga, bolaning yoshiga bog'liq. Har bir kasallik, u qanday bo'lishidan qat'i nazar (yuqumli yoki yuqumsiz) jismonan barkamol, sog'lom bolada yengilroq, ozg'in, nimjon bolada esa og'irroq o'tadi. Bir xil mikroob qo'zg'atgan kasallik bolaning turli yoshida turlicha kechadi. Bolalar kasalliklari ning oldini olishda bola organizmining o'ziga xos xususiyatlari ko'zda tutiladi. Emizikli davrda ona suti eng maqbul oziq bo'lib, bolani qo'shimcha ovqatlantirish zaruriyati bo'lganda faqat vrach (pediatr) bilan maslahatlashib olish kerak. Go'daklarni sut oshxonalari orqali ovqatlantirishning to'g'ri tashkil qilinishi katta ahamiyatga ega. Bolalar kasalliklari qancha barvaqt aniqlanib, vaqtida davolansa, asorati qolmaydi. Buning uchun kattalar va otaonalar Bolalar kasalliklari ning oldini olish usullarini va dastlabki belgilarini bilishlari, bolada kasallikka xos biror alomat sezganda darhol shifokorga murojaat etishlari zarur.

XULOSA.

Bolalarning rivojlanishi — bu murakkab va ko'p qirrali jarayon. Normal rivojlanish bolalarning sog'lom va baxtli hayot kechirishlari uchun zarurdir. Patologik rivojlanish holatlari esa bolalarning kelajakdagi hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, bolalarning rivojlanishini diqqat bilan kuzatish va zarur hollarda mutaxassislar bilan maslahatlashish muhimdir. Har bir bola o'ziga xos va o'z vaqtida yordam ko'rsatish, ularning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

- 1.Х. К. Шодмонов, Х. Ш. Эшмуродов, Турсунова О.Т. «Нервные и психические болезни» Ташкент – 2004 г.
2. «Патология детей старшего возраста» - под редакцией А.А. Баранова, М, - 1998.
3. Парийская Т.В.. Справочник по педиатрии. ЭКСМО. Москва 2004 г.
4. Руководство детской артрологии. Под ред. АМН СССР М.Я Студеникина и проф. Яковлевой.-Л. 1987.-С. 162-170.
5. Правочник врача общей практики. Под редакцией акад. РАМН. - Р. Палеева. ЭКСМО 2002 г.
6. Справочник педиатров. Санкт-Петербург, Москва, 2004. 18.
7. Исмаилович С. А. Социально-психологические проблемы воспитания самостоятельно мыслящей, творческой личности в образовательном процессе // СРЕДНЕАЗИАТСКИЙ ЖУРНАЛ ЛИТЕРАТУРЫ, ФИЛОСОФИИ И КУЛЬТУРЫ. - 2021. - Т. 2. - нет. 12. - С. 4-7.